

BENDE GUSZTÁV
Budapest

Gyermekeink érzelmi nevelése

„A tanulók érzelmi nevelése nem külön nevelési feladat – olvashatjuk *Dr. Kerékgyártó Imre*: *Erzelmi nevelés* című tanulmányában (Budapesti Nevelő 1974:4. p. 28–37.). – Az iskola, a pedagógus egész tevékenységének hatására *gazdagodik* a gyermekek érzelmi világa, de ugyanez teheti *sekélyessé* is, és terjesztheti közöttük *a közönyt és a cinizmust*. Döntő szerepe van ebben, hogy a tanítási órák sora élményeket biztosít-e számukra, vagy unalmat áraszt”, egyáltalán korszerű tartalommal és eszközökkel szervezzük-e meg mindennapos nevelő-oktató munkánkat. Kétségtelen, hogy napjainkban egyre gyakrabban esik szó arról, hogy gyermekeink érzelmi nevelése az elmélet és gyakorlat egyik legelhanyagoltabb területe olyan időszakban, amelynek egyik jellemzőjét világ-szerzte az érzelmek sivatagának szoktak elnevezni. Gyakorló pedagógusok naponként panaszkodnak, hogy tanítványaik érzelmileg sivar környezetből érkeznek, családi környezetük legminimálisabb érzelmi szükségleteiket sem elégíti ki. Hatására egyre ritkábban használják a gyermekek az édesanyám megjelölést, helyette röpködnek körükben az „öreglány”, a „mutter” stb. kifejezések. Érdeklődéssel lapoztam fel ilyen körülmények között pedagógiai folyóirataink 1976–1981 közé eső öt évfolyamát. Arra kerestem tanulmányozásukkal feleletet, vajon *milyen mértékben tükröződik bennük* nevelésünk egyik legegyszerűbb problémája. Nemrég vettem részt egy tizenkét hetes tanfolyamon, amelyen mi, hallgatók szinte egyöntetűen fogalmaztuk meg azt az igényünket: *égetően* szükséges, hogy időnként *összegeződjék valahol* mindaz az információmennyiség, amely különböző pedagógiai lapokban szerteszórva jelenik meg. Kíváncsiságom és kollégáim igénye késztetnek arra, hogy tanulmányozásom eredményeit tömören összegezzem, és közzétessem.

A *Pedagógiai Lexikon* (Bp. Akadémia 1976.) az érzelmeket mint az oktatás eredményeit jelentősen befolyásoló tényezőket tárgyalja. Megállapítja, hogy az érzelmi nevelésnek hatékonyra kell tennie az érzelmeket, el kell érnie, hogy tevékenységekre motiváljanak. Egy lexikon természetesen nem is léphet túl a közhelyszerű igénybejelentésnél. Nem szerencsés azonban, ha nem lépik túl ennek korlátait *nevelésméleti szak- és tankönyveink* sem. Az egyik megemlíti, hogy a nevelés feladatait több szempontból lehet osztályozni. Egyik megközelítési lehetőségük, ha a lelki források a későbbi, 1973-as kiadása valamivel többet szól a család szerepéről, leszögezi „A család iamatok alapfunkcióit vesszük alapul, s így beszélünk értelmi, érzelmi nevelésről (*Agoston György*: *Nevelésmélet* Bp. Tankönyv. 1973.). Egy másik szól az érzelmek „megfelelő szintű fejlesztéséről”, amely már azért is lényeges feladat, mert „az érzelmi faktorokban szegény, sivar nevelés a személyiség sokoldalú fejlesztését nem tudja megfelelően szolgálni”. Ugyanennek a könyv-szemmivel sem pótolható” (*Nevelésmélet*. Szerk.: Nagy S.–Horváth L. Bp. Tank. 1967. és 1973.). Mindezt nem a fenti munkák kritikájaként jegyeztem meg, csak arra szerettem volna rámutatni, mennyire szükséges lenne, hogy az ilyen nagyvonalú kontúrokat folyóirataink folyamatosan töltsék meg tartalommal, ezzel segítsék gyakorló kollégáink egyébként sem könnyű munkáját.

Vizsgálódásaim, amelyek tehát az 1976–81 közti időre korlátozódtak, az alábbi képet mutatták!

Magyar Pedagógia	Pedagógiai Szemle	Köznevelés	Budapesti Nevelő	Tanító	Módszertani Közlemények
–	1	2	2	–	6

Önkritikusan kell hozzátennem, hogy az áttekintésből hiányoznak: a szakértői *módszertani folyóiratok*, bár belőlük sem kapnánk gazdagabb képet; olyan jelentős periódikák, mint pl.: a *Borsodi Művelődés* és a *Pedagógusok Lapja*. Egy-egy teljességre törekvő áttekintésnek majd ezeket is figyelembe kell vennie. Amíg ilyen rendszerező, kritikai összegzés nincs, addig elméleti tevékenységünk is hiányos, belterjesen szegényes marad, hiszen egyik tanulságunk épp az, hogy elméleti folyóirataink mutatják a legnagyobb közönyt a gyakorlatot izgató kérdések iránt. Ezt nemcsak a Magyar Pedagógia igazolja, az sem közömbös, hogy a Pedagógiai Szemle ilyen tárgyú

egyetlen közleménye *Orvátb Károly*: Érzelmi feszültségek a katonai szolgálatban c. munkájának ismertetése (Ism.: Trócsányi Miklós 1978:12.).

A Köznevelés mindkét közleménye a tanulók hiányos érzelmvilágáról panaszkodik. *Bánfalvi József*: Fakuló fogalmak (1980:34.) elsősorban a családi nevelés jelentőségét taglalja. Rámutat, hogy „a technika csodái között is nélkülözhetetlenek az érzések, s a művelt ember is barbár marad az érzelmek gazdagsága és mélysége nélkül”. Pontosabban fogalmazott volna, ha azt írja *a nagy tudás ellenére* is műveletlen marad, akiből hiányoznak az érzelmek. *Csontos Magda*: Gyermek a temetőben (1981:34.) címmel ír. Egy temetői tolvajlás ad ürügyet a szerzőnek, hogy érzelmi nevelésünk hiányosságaira rámutasson. A megkérdezett gyermekek nem tudtak egyértelműen felelni arra a kérdésre: mit jelent és mikor van a halottak napja.

A Budapesti Nevelőben *Dr. Mészáros Ágnes* meglehetősen barokkos címmel „Komplex vizsgálatok állami gondozott óvodásoknál, különös tekintettel érzelmi fejlődésükre” 195 gyermek érzelmi retardációjának mértékét és okait kutatja. *Szárdi Antal* Érzelmi élet a prepubertásban c. munkájában családban és nevelőotthonban élő gyermekek érzelmi életét hasonlítja össze. Megállapítja, hogy a nevelőotthoni gyermekek jelentős hányada nem rendelkezik kellő érzelmi bázissal, ezért érzelmi nevelésükre fokozott gondot kell fordítani.

Leggazdagabb a Módszertani Közlemények anyaga. A vizsgált időszakban tulajdonképpen minden számban foglalkoztak az érzelmi nevelés elméleti és gyakorlati feladataival. Külön címként nem szerepelt a téma, de *Kerékgyártó Imre* pálya- és neveléslélektani tanulmányai foglalkoztak vele. Különösen nagy súlyt kapott a téma, amikor Az emberi kapcsolatok forradalma témakör egyes fejezetei kaptak helyet a folyóiratban. Csak megemlítjük pl.: az Unalom, közöny, cinizmus c. fejezetet (1978:5.). A családi nevelés és az iskola (1979:2) c. írásokat, majd azokat, amelyek anya és gyermekének (1980:5), gyermekek és gyermekek baráti kapcsolatait (1981:1.) elemzik. Hozzá szeretném fűzni, hogy a folyóirat szerkesztői nyilván különös gondot fordítanak erre a témára, mert az utóbbi évben különböző szerzőktől több tanulmány is megjelent a témával kapcsolatban, s ezt azért is fontosnak tarthatjuk, mert a Módszertani Közlemények egyik tanárképző intézményünk keretében lát napvilágot. Talán nem is zárhatnám találobban mással soraimat, mint egy a folyóirat közleményeiből kiragadott mondattal: „mindez nem a pedagógusok magánügye, gyermekeink érzelmeinek gazdagítása egész társadalmunk közös érdeke és feladata”.

DR. FARKAS KATALIN
Szeged

Metodikai ajánlások tanulmányok, pályamunkák írásához

Évről évre egyre több a különböző intézmények által kiírt pedagógiai pályázatok száma. A pályázatok fontos szerepet töltenek be a gyakorlatban felhalmozódott értékes tapasztalatok összegyűjtésében, feldolgozásában és közkinccsá tételében.

Aligha van olyan gyakorló pedagógus, akinek nem lenne mit összegezni, továbbadni. Ennek ellenére tapasztalatunk szerint sokszor még a legértékesebb eredmények szakszerű írásba foglalása is elmarad, mert pedagógusaink elbizonytalanodnak: hogyan, milyen formában fogalmazasson meg pedagógiai munkám eredményeit, gondjait?

Javasatainkkal, ajánlásainkkal azoknak szeretnénk segítséget adni, akik tanulmányok, pályamunkák írására vállalkoznak.

I.

A PÁLYAMUNKA, A DOLGOZAT KÉSZÍTÉSÉNEK MENETE

1. *Témaválasztás*: a probléma megfogalmazása.
2. *Az ismeretháttér feltárása*: a témával összefüggő szakirodalom tanulmányozása; anyaggyűjtés. A téma alapvető irodalmának feldolgozása.
3. A *bipotézis* megfogalmazása.
4. A vizsgálathoz szükséges *módszer*, illetve módszerkombináció megválasztása.